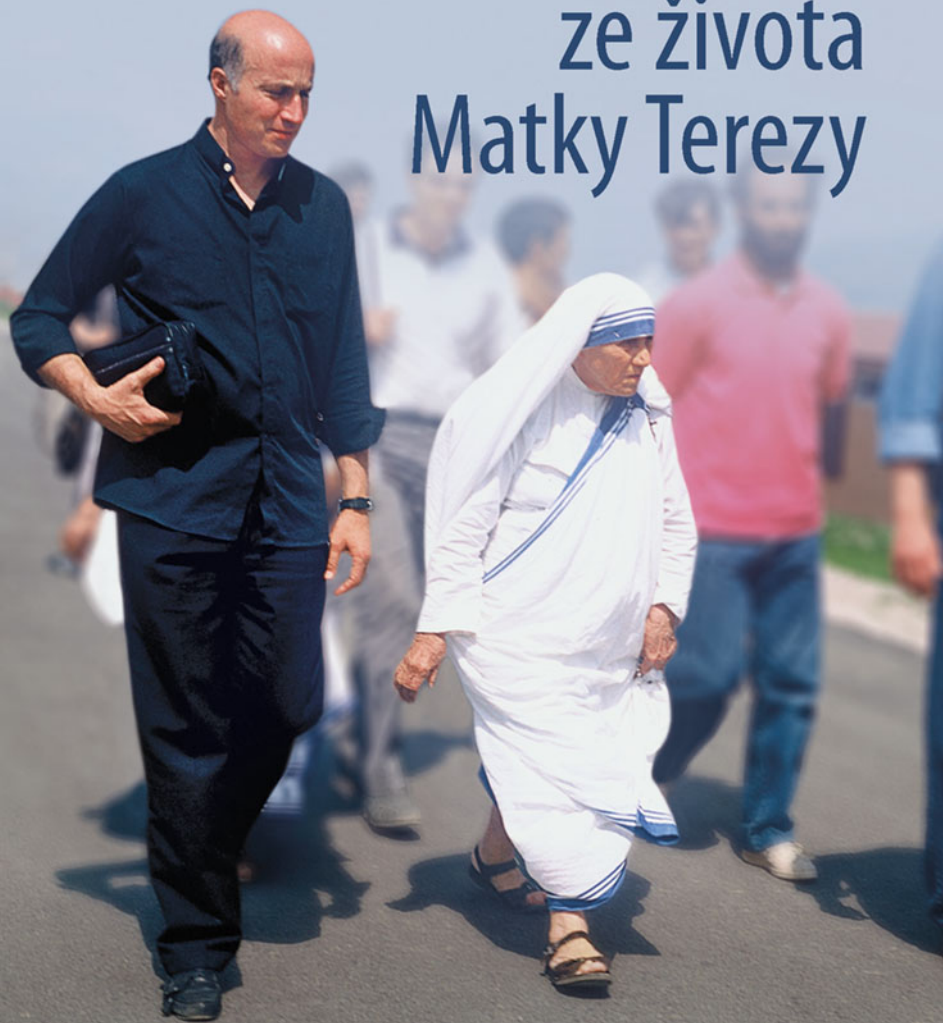

EDICE
OSUDY

Momentky ze života Matky Terezy

Leo Maasburg

Edice Osudy

LEO MAASBURG

Momentky ze života Matky Terezy

KARMELITÁNSKÉ
NAKLADATELSTVÍ
KOSTELNÍ VYDŘÍ
2015

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Maasburg, Leo

[Mutter Teresa. Česky]

Momentky ze života Matky Terezy / Leo Maasburg ; německý originál Mutter Teresa, Die wunderbaren Geschichten přeložila Františka Böhmová. – Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2015. – 174 stran, 8 stran obrazové přílohy : barevné ilustrace. – (Osudy ; svazek 60)

27-36-055.2 * 27-788.461-055.2 * 27-788-1/-9 * 929 * 27-423.79 * 27-46 * 27-662:3 * (540)

- Tereza, matka, 1910–1997
- křesťanské blahoslavené – Indie – 20. stol.
- Misionářky lásky – Indie – 20. stol.
- řeholní život – Indie – 20. stol.
- křesťanská láska – 20. stol.
- charitativní činnost – 20. stol.
- křesťanství a společnost – 20. stol.
- Kalkata (Indie) – 20. stol.
- vzpomínky

27-4 - Praktická teologie. Morální teologie [5]

929 - Biografie [8]

© 2010 Pattloch Verlag GmbH & Co. KG, München

Czech edition © Karmelitánské nakladatelství, s. r. o., Kostelní Vydří, 2015

ISBN 978-80-7195-954-0 (pdf)

ÚVOD

Matka Tereza patří k velkým a výrazným osobnostem dvacátého století. Jak bez okolků říkají kritici i nevěřící, je vynikající postavou současných dějin i dějin církve. Především byla a je fascinující ženou. To vidím na zářících očích všech, kdo mě prosí, abych jim o Matce Tereze něco povyprávěl, jakmile se dozvědí, že jsem několik roků mohl být v její blízkosti.

Proč moderní lidi dvacátého prvního století zajímá svatá žena dvacátého století, se kterou se nikdy osobně nesetkali? Co v naší hektické, rychlé době, která se žene za každou módou, může být tak zajímavé a strhující na nějaké řeholní sestře, která na uštěpačnou poznámku jednoho kritika, že její teologie zaostává o dvě stě let, s úsměvem odvětila: „Ne o dvě stě, ale o dva tisíce roků!“

Na nesčetných cestách, na kterých jsem ji, když už byla pokročilého věku, mohl doprovázet, jsem zažil něco z vyzařování a kouzla její osobnosti. Pro náš mediální svět, který dychtí po hvězdách jakéhokoli druhu, byla neobyčejnou a nezaměnitelnou zářící hvězdou: neobklopovali ji ani bohatí, ani krásní lidé, ale ti nejchudší z chudých, znetvoření a společností odvrhnutí. Silná a moudrá, charismatická a pokorná osobnost, která nechtěla vládnout, ale sloužit. Inovační originál, jehož největší viditelný úspěch tkvěl v tom, že mnohé mladé ženy po celém světě díky jeho působení a podle jeho vzoru radostně následovaly Ježíše a našly v tom smysl života. Mnoho mužů a žen všech generací se nechalo inspirovat láskou Matky Terezy k Ježíši. „Hvězda“, která proti vlastní vůli zářila na scéně veřejnosti, toho využívala nanejvýš účinně pro dobrou věc.

Matka Tereza se nikdy nestavěla do centra pozornosti. Když ji však jiní postavili do světla reflektorů – a to po udělení Nobelovy ceny za mír v roce 1979 prakticky natrvalo –, pak tuto příležitost využívala k tomu, aby odvedla pozornost od se-

be ke Kristu. Z různých stran se objevovaly a stále přetrvávají tahanice, podněcované spíše národně než církevně, týkající se toho, komu Matka Tereza vlastně patří. Ona sama by to určitě nechtěla, ačkoli své kořeny nepopírala. Jedna z mála výpovědí o ní samé zněla: „Rodem jsem Albánka, dnes jsem indická státní občanka. Jsem i katolická řeholní sestra. Co se týká mé práce, patřím celému světu, ale ve svém srdci patřím Kristu.“ Nemluví to všechno proti tomu, aby se o Matce Tereze napsala kniha? A k tomu ještě taková, která se nezaobírá ani vědeckým, ani životopisným pohledem, ale sytí se zážitky, vzpomínkami a zápisky autora? Jinými slovy: Co by asi Matka Tereza chtěla, abych v této knize napsal?

Pravděpodobně by mi dala stejnou odpověď jako jednoho krásného podzimního dne ve Vídni, když jsem byl čerstvě vysvěcený kněz. Nikdy předtím jsem pro nikoho nedělal duchovní cvičení, natož pro řeholní sestry. Matka Tereza mě najednou překvapila otázkou: „Otče, mohl byste pro sestry udělat duchovní cvičení?“

Poctěný a zároveň nejistý jsem se zeptal, kdy by to mělo být. „Zítřka,“ odpověděla.

S rostoucí nejistotou jsem se ohradil: „Matko, vždyť jsem to ještě nikdy nedělal! O čem mám mluvit?“

Její odpověď přišla bleskurychle: „O čem bys mluvil? Mluv o Ježíši!“

Když se lidé vyptávali na její život a na detaily z něho, Matka Tereza nad tím většinou mávla rukou: „Nerada mluvím o sobě, protože když lidé mluví nebo píší o mně, pak méně mluví a píší o Ježíši.“

Věřím tedy, že touto knihou postavím do správného světla i osobnost Matky Terezy a hlavně ten ukazováček, kterým ukazovala na Ježíše. Nakonec tak tato kniha o Matce Tereze poukáže především na toho, ke komu vždy všechny chtěla přivést: na Ježíše Krista.

P. Leo Maasburg

1. KAPITOLA

Láska na druhý pohled

Jak fascinující byla její obyčejnost, tak výjimečný byl i její život a působení na lidi, které je možné vnímat ještě dnes. Na jedné straně Matka Tereza překročila všechny známé normy, na druhé straně byla i zcela přirozená, skutečně „normální“ – a právě tím fascinovala. Během období s ní a po jejím boku jsem Matku Terezu pozoroval, zkoumal a obdivoval. Od prvního okamžiku mi připomínala moji babičku.

Neměly společné jen stovky vrásek na tváři, ale i určité generační rysy. Matka Tereza byla přísná a disciplinovaná vůči sobě, ale zároveň laskavá, shovívavě starostlivá a velmi trpělivá vůči druhým. Měla i úzké a přísné rty mnohých starších lidí, které sem tam podle situace našpulila: přitom naklonila hlavu trochu do strany a poslouchala hosty s náznakem pochybnosti – ale vždy s velkou pozorností.

V jiných okamžicích, opět s našpulenými rty, pokyvovala hlavou sem a tam jako znalec vína při první degustaci nového ročníku. Kdo ji znal, tušil v takových chvílích, že právě dospěla k britkému rozhodnutí. A nakonec se našpulené rty často ztratily mezi vrásčitýma rukama a tvářemi – tehdy, když si Matka Tereza opřela obtěžkanou hlavu o svoje upracované ruce, očividně zkřivené artrózou, a, zapomínajíc na okolí, setrvala v rozhovoru s Pánem.

Tady jsme se dostali k důležitému bodu její osobnosti: Matka Tereza, jak to neustále vyžadovala od svých sester, byla totiž „kontemplativní žena ve světě“. Všechny její aktivity a její pozornost, zdánlivě zcela zaměřené na svět, zakrývaly větší část

její osobnosti. Ta zůstávala – jako u ledovce – skrytá pod povrchem, lépe řečeno, orientovaná dovnitř: kontemplativní, pohroužená do rozjímání o Bohu, o jeho lásce a působení ve světě. Nosila přitom uvnitř osobní tajemství, o kterém nikdo nic nevěděl, hluboké mystické utrpení, které vyšlo najevo až po její smrti: „noc duše“, nenaplněnou a spalující touhu po Boží blízkosti.

Během své první návštěvy v Kalkatě jsem byl ještě dost kritický. Detailně jsem si chtěl všimnout, jakým způsobem se v praxi spiritualita a zbožnost Matky Terezy projevuje na ní a na jejích sestrách. V kapli jsem si sedl k Matce Tereze, na místo, odkud jsem měl dobrý výhled na to, jak se modlí. Zdála se úplně ponořená do modlitby, klečela tam velmi zbožně na podlaze, případně na rohoži se zavřenýma očima a sepnuté ruce chvílemi pozdvihla ke tváři.

Po chvíli jsem zpozoroval, že přede dveřmi kaple nervózně pobíhá fotograf. Očividně chtěl s Matkou Terezou mluvit, neodvážil se však vejít a vyrušit ji. Náhle k němu přistoupila jedna sestra a naznačila mu, že klidně může vejít dovnitř. Vyzul si boty, vešel do kaple, váhal však, zda si má kleknout vedle Matky Terezy. Teď ji vyruší, pomyslel jsem si a byl jsem zvědavý, jak na to Matka Tereza zareaguje.

Když si k ní klekl na podlahu, určitě to slyšela a cítila, protože vzhledla a se zářivým úsměvem ho přivítala. V té chvíli se její pozornost cele zaměřila na fotografa. Několika slovy přednesl svoji záležitost a ona mu odpověděla. Vstal, opustil kapli; a ještě než byl venku, Matka Tereza se opět pohroužila do modlitby.

Na této krátké scéně mě upoutalo to, že na Matce Tereze nebyl znát ani nejmenší náznak nespokojenosti či nevole. Právě naopak: vypadalo to, jako by jí fotograf tím, že ji „vyrušil“ v modlitbě, přinesl dárek. Až později jsem pochopil, že pro Matku Terezu byl Ježíš natolik přítomný v každém člověku, kterého potkala, že – vycházejíc z modlitby, tedy ze živého rozhovoru s Ježíšem – jednoduše přecházela od Ježíše k Ježíši.

Jedna z nejhezčích a nejpravdivějších vět, ve kterých Matka Tereza popsala sebe samu, zazněla tehdy, když jednou mluvila se skupinou novinářů. Jeden z reportérů prohlásil: „Matko Terezo, to, co děláte, je vynikající!“ Ona odpověděla: „Víte, jsem jen malá tužka v Boží ruce, v ruce toho Boha, který se právě chystá napsat zamilovaný dopis světu.“

Matka Tereza tím myslela to, že bychom se měli nechat Bohem používat, jako sami používáme tužku: jako potřebujeme na psaní tužku, aby na papír zachytila to, o čem přemýšlíme a co chceme říci, stejně Bůh použije člověka, aby vyjádřil to, o čem on přemýšlí a co chce říci. V tom je velikost a současně pokora Boha, že nás, chybující lidi, používá, aby projevil svou velikost. Pokud mu chceme opravdu patřit a sloužit, musíme mu dovolit, aby nás použil takovým způsobem, jakým on chce.

To ale už zabíhám do událostí, které patří spíše do závěru knihy. Začneme tedy opět od začátku.

• • •

Matku Terezu jsem poznal už během studií. Tenkrát jsem byl důvěrným spolupracovníkem slovenského biskupa Pavola Hnilici, žijícího v exilu v Římě, který prostřednictvím instituce „Pro fratribus“ (sám ji založil na pomoc chudým) podporoval podzemní církev v bývalém východním bloku. S Matkou Terezou se poznal v roce 1964 v Bombaji na eucharistickém kongresu a hned věděl, s jakou velkou osobností má tu čest. Naléhal na papeže Pavla VI. a nakonec dosáhl toho, že ji pozval do Říma. Biskup Hnilica pomáhal také otevřít první dům sester na římském předměstí Tor Fiscale.

Jako biskupův spolupracovník jsem byl sice přítomen, když Matka Tereza přijela na návštěvu a když ji biskup navštívil v San Gregoriu, římském domě její kongregace, držel jsem se ale raději v pozadí. Tehdy jsem se přikláněl k názoru, že je po-

třeba nechat ji na pokoji, navíc při těchto příležitostech Matku Terezu pravidelně přepadávali čeští a slovenští hosté, kteří se neustále ve velkém množství sbíhali kolem biskupa Hnilici.

Řím byl vskutku plný zajímavých osobností. Do této kategorie jsem podvědomě zahrnoval i ji. Při prvním opravdovém setkání však Matka Tereza všechny moje předsudky hodila přes palubu. Místo toho, aby si spolu s biskupem a ostatními hosty sedla a měla hlavní slovo, všechny zavedla do kaple, klekla si a setrvala v modlitbě před svátostí oltářní. Nechtěla nás přivést k sobě nebo ke své práci, ale ke svátosti oltářní!

Za milost, že jsem se s ní po vysvěcení na kněze roku 1982 mohl blíže poznat a doprovázet ji mnoho let na cestách, vděčím charismatu biskupa Hnilici, které spočívalo v tom, že neovládal angličtinu. Mohli se sice v případě nouze – on slovensky a ona srbsky – dorozumět i přímo, ale když šlo o komplikované věci, potřebovali tlumočníka. Tak jsem přišel na řadu já.

Když jsem jako novokněz poprvé tlumočil, biskup Hnilica najednou vyšel ven a já zůstal s Matkou Terezou sám, zeptal jsem se jí, co má dělat čerstvě vysvěcený kněz, jestliže v srdci cítí, že má jít do Ruska na misie. Její odpověď přišla jako blesk z čistého nebe: „Má dělat to, co mu řekne biskup.“

Cítil jsem, že mě prokoukla, a zeptal jsem se, abych se omluvil: „Když biskup neříká nic, co má dělat pak?“

Matka Tereza krátce přemýšlela a odpověděla: „Potom má dělat to, co mu řekne papež.“

Přesně to se stalo později: byl to nakonec papež Jan Pavel II., který mě nepřímou pověřil, abych s Matkou Terezou odešel nejdříve do Moskvy a potom do Arménie. Kardinál státní sekretář Angelo Sodano mi k tomu jménem papeže dal všechny potřebné pravomoci.

• • •

Díky svému pragmatismu a praktickému založení měla Matka Tereza cit pro to, aby z náhodných setkání – a těch bylo hodně – dokázala získat pomoc a podporu pro svoji práci a pro své plány. Při mém prvním delším setkání s Matkou Terezou, když už končila moje služba tlumočnicka pro ni a pro mého biskupa, netrvalo ani minutu, než zjistila, že vlastním auto. Ihned mě poprosila, abych její tři sestry odpoledne zavezl na letiště. Tak jsem se v tu neděli ve tři odpoledne ocitl na parkovišti před domem sester v San Gregoriu v Římě. Matka Tereza tam stála také a „odevzdala“ mi tři sestry. Každá držela otevřenou krabici. Při ukládání do kufru auta jsem si všiml obsahu těchto krabic: srolovaná rohož na spaní, dvě poskládaná sárí, jedna Bible, breviář a pár osobních drobností.

„Jedeme na výlet do přírody?“ zeptal jsem se sester trochu provokativně s poukazem na jejich lehké zavazadlo.

„Ne, na letiště,“ zněla odpověď.

„Kam se vlastně chystáte?“ vyzvídal jsem.

„Do Argentiny,“ usmála se na mě sestra, kterou bych ještě mohl považovat za teenagerku.

„A na jak dlouho? Na týden, na dva?“

„Ó ne, určitě nejméně na pět nebo deset let!“

Pořád jsem ještě pátral po vysvětlení onoho tak lehkého zavazadla, a tak jsem se zeptal, odkdy o tomto stěhování věděly.

„Od dnešního dopoledne. Po slavnostním složení našich slibů nám Matka Tereza dala novou misi. Jsme tak šťastní!“

V tichosti jsem jen mohl porovnávat svoji kněžskou poslušnost s tou jejich – tato představa mě dodnes nenechává v klidu.

Tady jsem se nejen naučil, že poslušnost řeholníků sahá mnohem dál než poslušnost diecézních kněží, ale tato dokonalá disponovanost podřídit se pověření, které přichází od představených, ovlivnila i moje smýšlení. Matka Tereza přesně věděla, jaká autorita každému skutečně náleží: určitě nebyla devótní, ale byla velmi poslušná. Nikdy nepodnikala nic jen proto, aby udělala dobrý dojem na představeného, biskupa ne-

bo kardinála. Uměla také vždy přesně rozlišit mezi nařízením biskupa, které bylo v jeho kompetenci, a tím, které nebylo v jeho kompetenci.

Když se Matka Tereza na konci jednoho zasedání biskupské synody setkala s kardinálem Franzem Königem a on se jí zeptal, jak se má mezi tolika biskupy, odpověděla: „Víte, pane kardinále, nerozumím sice všemu, o čem se tu mluví a referuje, ale myslím, že někdy je asi důležitější se za biskupy modlit, než jim naslouchat.“

Mladé sestry, které jsem vezl na letiště, dopoledne dostaly své pověření a dozvěděly se, kam odpoledne musejí vycestovat. A ony s radostí poslechly. Později jsem často zažíval, že tento způsob poslání patřil do systému Misionářek lásky. Když sestry v kostele složily věčné sliby a písemné sliby odevzdaly do rukou Matky Terezy, přišlo na řadu poslání, které velmi dojemně vyjadřovalo podstatu slibů: chudobu, čistotu, poslušnost a „horlivou a nezištnou službu nejchudším z chudých“ (wholehearted and free service to the poorest of the poor). Po liturgické slavnosti šly nové sestry do sakristie. Tady Matka Tereza podepsala pověření a odevzdala je každé sestře zvlášť. Na lístcích bylo napsáno: „Milá sestro ..., posílám tě do ...“ Matka Tereza vlastnoručně dopsala jméno sestry a příslušnou zemi. Pod to napsala: „Ať ti Bůh žehná. Matka M. Tereza MC.“

Když jsem ty tři sestry vezl na letiště v Římě, o tom všem jsem nic nevěděl. Postřehl jsem však už něco z ducha Matky Terezy a jejího díla. Když jsem přijel zpátky, chtěl jsem Matku Terezu informovat, že sestry v pořádku odletěly. Už na mě čekal čaj a pár sušenek. Potom přišla osobně. Nejprve jsem si myslěl, že mi chce poděkovat, ale hned mě pověřila novým úkolem: „Otče, mohl byste mě zítra odvézt do Vatikánu?“

2. KAPITOLA

Ve Vatikánu

Mám ji odvézt do Vatikánu? Ano, ovšem, rád! Neměl jsem důvod, abych tuto malou prosbu Matce Tereze odmítl. Kromě toho to pro mě jako nedávno vysvěceného kněze byla vítaná příležitost nahlédnout jedním okem za zdi Vatikánu nebo se možná během čekání na Matku Terezu projít po vatikánských zahradách, které jsou jinak pro veřejnost nedostupné.

„Ano, rád, kdykoli!“

Otázkou, kdy ji mám vyzvednout, začala moje první malá diskuse s Matkou Terezou.

„Otče, musíme být přesní. Takže nejlepší bude, když odtud vyrazíme ve čtyři ráno!“ začala náš malý spor.

„Ve čtyři ráno?“ Už jsem se viděl, jak vstávám za tmy a totálně nevyspalý, protože v Římě jsem – zejména jako student – šel zřídkakdy spát před jednou v noci. Vypadalo to na skutečnou oběť. Možná se ten čas oběti dá trochu posunout? Chtěl jsem se o to aspoň pokusit: „Matko Terezo, jste si jistá, že vás pozvali na ranní mši Svatého otce?“

Špulení rtů a indické kroucení hlavou, které Evropanům signalizuje „ne“, ale v indické realitě znamená „ano“, potvrdily moji domněnku. Cítil jsem, že moje šance vzrostly: „Matko Terezo, mše papeže začíná až v sedm hodin ráno!“ blýskl jsem se svými vědomostmi.

„Ano, musíme být velmi přesní! Dobře tedy, vyrazíme o půl páté.“

Dosáhl jsem částečného vítězství. Teď šlo jen o to, nevzdávat se. „Ne, Matko, úplně by stačilo vyjet o půl sedmé. V ranních

hodinách jsou silnice prázdné a ze San Gregoria do Vatikánu to máme nejvýš patnáct minut.“

„Tak dobře, otče, v pět! Ale ne později!“

Zase částečné vítězství. Je přístupná argumentům, pomyslel jsem si. A přitom na ní nebylo vidět ani náznak nervozity či netrpělivosti. Naopak, myslím, že jsem v jejích fascinujících očích, vzbuzujících důvěru, objevil hluboké šibalství. Připadal jsem si skoro jako Abrahám, když smlouval o sodomské spravedlivé. Zde, samozřejmě, nešlo o duše, jen o to, abych si dalšího dne o pár hodin déle pospal.

Přesto jsem to chtěl ještě jednou zkusit a použil jsem argument, který nebyl k zahzení: „Matko Terezo, pořád je to brzo! Brána do Vatikánu se otevírá až v šest!“

Zase jsem zvítězil: „O půl šesté!“

Tato doba byla už mnohem snesitelnější než čtyři hodiny ráno!

• • •

Druhý den ráno jsem přesně o půl šesté dorazil do San Gregoria, abych Matku Terezu vyzvedl. Už byla připravená i se sestrou, která měla to štěstí, že ji mohla ke Svatému otci doprovodit. Když se v šest hodin otevřela brána Vatikánu, byl můj zelený opel s mnichovskou poznávací značkou prvním autem, které přijelo. Švýcarský gardista nás rázně pozdravil a přes rampu jsme vyjeli ke Cortile San Damaso, nádvoří svatého Damasa; odtud se hosté papeže dostanou výtahem do třetího patra, kde se nachází vstup do komnat Svatého otce.

Když jsem s autem zastavil před vchodem k výtahu, jeden švýcarský gardista opět zasalutoval: „Dobré ráno, Matko Terezo. Přijeli jste moc brzy. Počkejte, prosím, tady,“ zněl stručný příkaz. Měl jsem tedy štěstí čekat s Matkou Terezou téměř hodinu v autě. Bylo to víc, než jsem doufal, a myslím, že ještě nikdy jsem nečekal tak rád jako tehdy.

Matka Tereza seděla na sedadle spolujezdce a pomodlili jsme se celý růženec i „rychlou nověnu“. Rychlá nověna byla něco jako rychlá duchovní střelná zbraň Matky Terezy. Sestávala z deseti „Memorare“, ne z devíti, jak by se podle názvu nověna dalo předpokládat. Nověny trvající devět dní byly v Kongregaci Misionářek lásky úplně běžné. Při množství problémů, se kterými se Matka Tereza setkávala, a v neposlední řadě kvůli jejímu cestovnímu tempu často prostě nebylo možné čekat na odpověď nebeské reží devět dní. Vynalezla tedy „rychlou nověnu“.

„Memorare“ zní takto:

„Pamatuj [Memorare], láskyplná Panno Maria, že nikdy nebylo slýcháno, abys opustila toho, kdo se utíkal pod tvou ochranu, kdo vzýval tvou moc, kdo prosil o tvou přímluvu. Panno panen a Matko, v této důvěře se k tobě utíkám i já. K tobě přicházím, před tebou stojím, já kající hříšník. Dobrá Matko Slova, neodvracej se od mých slov, ale slyš je a vyslyš. Amen.“

Tuto formu modlitby Matka Tereza používala neustále: když prosila o uzdravení dítěte, před důležitými rozhovory, při ztrátě pasů až po prosbu o pomoc nebes, když na noční misijní cestě došel benzín a cíl byl ještě v nedohlednu. „Rychlá nověna“ měla s devítidenními či dokonce s devítiměsíčními nověnami jedno společné: prosbu plnou důvěry o pomoc nebes, jak to ve večeradle po devět dní dělali apoštolové spolu „se ženami a s Ježíšovou matkou Marií“ (Sk 1,13-14), když očekávali seslání slíbeného Přímluvce, Ducha Svatého.

Důvod, proč se Matka Tereza modlila desetkrát modlitbu „Memorare“, byl následující: pro ni bylo působení nebes tak samozřejmé, že vždy hned přidala desáté „Memorare“ jako poděkování za získanou milost. Tak tomu bylo i tentokrát. Zatímco jsme čekali v autě, pomodlili jsme se celý růženec. Právě jsme dokončili „rychlou nověnu“, když na přední sklo auta zaklepal člen Švýcarské gardy a řekl: „Matko Terezo, je čas!“ Matka Te-

reza a sestra vystoupily z auta. Abych zabránil tomu, že mě gardista vyžene z pěkného nádvoří, zavolal jsem ještě na Matku Terezu: „Matko, počkám tu na vás, dokud se nevrátíte. Pak vás zavezu domů.“ Ale mělo to dopadnout úplně jinak.

Otočila se totiž a zavolala: „Rychle, otče, vy jdete s námi!“ Zaúčinkovala „rychlá nověna“? Neměl jsem čas nad tím uvažovat, protože Matka Tereza už byla na cestě k výtahu, přičemž nesmělé protestování gardisty smetla z cesty šarmantním: „Otec patří k nám!“ a vděčným mrknutím svých veselých očí.

Tužil jsem, proč mě gardista nechal jít s nimi bez dalších námitek. Pravidla byla jednoznačná: dovnitř mohl vstoupit jen ten, kdo byl na seznamu přihlášených. A na něm byla jen Matka Tereza a jedna sestra. Gardistovi bylo stejně jako mně nad slunce jasnější, že nemám šanci. Ani po boku světce bych neprošel okolo dozorce výtahu – a už vůbec ne kolem civilní policie před vchodem k pokojům Svatého otce.

Váhajícího dozorce výtahu a výtahovou službu Matka Tereza stejně šarmantně, ale velmi rozhodně ubezpečovala: „Můžeme jet, otec patří k nám.“ Dozorce výtahu, místo aby se takovému jasnému pokynu Matky Terezy vzpíral, raději přenechal konec mého proniknutí do papežských komnat civilní policii. Když jsme vystoupili z výtahu, zdálo se, že v tom smyslu také kývl na policistu.

Už ve výtahu jsem se stále dokola snažil Matce Tereze vysvětlit, že objevit se před papežem neohlášený není pouze nezvyklé, ale absolutně nepřipustné. Na její: „Ne, otče, jste tu s námi“ však nezabral ani můj protest. Protože jsem se nemohl propadnout pod zem, nezbývalo mi nic jiného než se připravit na konečné „ven“ těsně před vytouženým cílem. Už slyším, jak si dozorce výtahu s gardistou šeptají: „Vždyť jsme to říkali“, až se povleču zpátky k autu. A dovolí mi ještě vůbec, abych počkal na nádvoří?

Chodba, která vede ve třetím poschodí Apoštolského paláce od výtahu k prvnímu velkému přijímacímu salonu papežských komnat, je velice dlouhá. Ale ne dost dlouhá na to, abych Mat-

ku Terezu přesvědčil, že by pro mě bylo lepší, kdybych se hned vydal nazpátek. Vždyť by mi to vůbec nevadilo, snažil jsem se nesměle vysvětlovat.

„Půjdete s námi!“ odvětila mi energicky. Nedalo se nic dělat. Někteří tuto svatou ženu nazývali „dobrotivý diktátor“. A proč, na to jsem pomalu přicházel.

Stěny chodby, jíž jsme mlčky procházeli, byly vyzdobeny nádhernými malbami a posety ornamenty. Při pohledu z obrovských oken se nám tajil dech: pod našima nohama se v lehším ranním oparu rozprostíralo nádvoří svatého Damasa, Svatopetrské náměstí, pahorek Janikul s Papežskou univerzitou Urbaniana i Severoamerickou kolejí a nekonečné množství střech Věčného města. Nebylo však dost času na to, abych tyto dojmy vnímal. Spolu s Matkou Terezou a její sestrou jsme se nezahladitelně blížili ke dveřím papežského bytu. Před ním stáli dva urostlí policisté v civilu – že by jistý konec mého ranního výletu k papeži? Byl jsem o tom skálopevně přesvědčen.

Očekávané slovíčko „ven“ mi koneckonců bude znít celkem přátelsky a profesionálně. Starší z policistů zdvořile pozdravil zakladatelku řehole: „Dobré ráno, Matko Terezo! Pojdte dál. Otec není ohlášen, nemůže vejít.“ Zatímco uvolňoval Matce Tereze cestu, zůstal jsem stát. Ona mi však pokývla, abych dál šel, a vysvětlovala policistovi: „Otec jde s námi.“

Tentokrát však nadpřirozený půvab svěťice ztroskotl na tom, že úředník vatikánské stráže byl věrný předpisům. Papežský strážník se postavil do cesty i Matce Tereze a své nařízení zopakoval sice přátelsky, ale s takovou rozhodností, že nebylo pochyb o tom, kdo v této části paláce určuje pravidla: „Matko, váš otec nemá povolení, proto s vámi jít nesmí!“ Vedle takové sice přátelské, avšak nedotknutelné autority jsem už měl celkem jasno, kam povedou moje další kroky: bylo třeba se co nejrychleji vydat na zpáteční cestu!

V takových situacích je rozdíl mezi úspěchem a neúspěchem jednoznačný: pro Matku Terezu však bylo řešení problému jiné

než pro mě. Klidně se zastavila a trpělivým tónem se policisty zeptala: „A kdo může udělit knězi povolení?“

Tato otázka dobrého muže očividně zaskočila. Bezmocně pokrčil rameny a prohlásil: „No, asi samotný papež, nebo monsignor Dziwisz...“

„Dobře, tak počkejte tady,“ bleskurychle dodala Matka Tereza, proklouzla policistovi za zády a namířila si to k papežským komnatám. „Jdu se zeptat Svatého otce!“

Ubohý policista! Jedním z jeho nejdůležitějších úkolů přece bylo, aby zabezpečil Svatému otci klid a aby ho nikdo nevyrušoval. A teď se jedna malá řeholnice – o tom ani trochu nepochyboval – vřítí do kaple, vytrhne papeže z hluboké modlitby a bude ho obtěžovat prosbou, aby přijal obyčejného kněze. Ne, to se nesmí stát! A bylo na něm, aby tomu zabránil!

„Per amor di Dio! Pro lásku Boží, Matko Terezo!“

Krátké zaváhání a potom vatikánsko-italský rozum našel řešení – a Matka Tereza zvítězila: „Ať jde tedy otec s vámi!“

A ke mně se naklonil a řekl: „Běžte tedy, tak už běžte!“

Rozkaz je rozkaz, a tak „dobrotivý diktátor“, který u mě získával čím dál větší obdiv, sestra a já jsme s policistou vstoupili do přijímacího salónu Svatého otce.

Z protilehlých dveří nám vyšel naproti už i monsignor Stanisław Dziwisz, osobní sekretář papeže a současný kardinál a krakovský arcibiskup. Zatímco Matce Tereze přátelsky podával ruku, zkoumavě se zahleděl na otce, který neočekávaně rozšířil skupinu. Matka Tereza vůbec nepovažovala za nutné, aby mu podala nějaké vysvětlení. Naopak, její slova na pozdrav byla: „Monsignore, pater bude koncelebrovat se Svatým otcem!“ Nezeptala se: „Mohl by...?“ nebo „Bylo by to možné, aby...?“ Ne, řekla jen: „Pater bude...!“

Monsignor Dziwisz už očividně znal „dobrotivého diktátora“ lépe než já. Usmál se na mě, krátce si mě přeměřil pohledem, vzal mě za ruku a zavedl do sakristie, kde mi vysvětlil zvyklosti při koncelebrování ranní mše s papežem Janem Pavlem II.

Přitom se srdečně smál tomu, jakým způsobem jsem pronikl do papežských komnat.

Krátkou úklonou vzal papež na vědomí přítomnost Matky Terezy a sestry v kapli. Kromě nich tam byly jen dvě polské sestry z jeho domácnosti. V sakristii si Svátý otec oblékl bohoslužebné roucho, přičemž si potichu šeptal latinské modlitby.

Tato mše svatá pro mě byla nepřekonatelným zážitkem a zanechala ve mně nečekaně hluboký dojem. Vroucí zbožnost těchto dvou velkých osobností světové církve v tichu rána a vysoko nad střechami Říma: to bylo prostě úchvatné! Jako bych vdechoval atmosféru pokoje a lásky. Tak silná byla jejich přítomnost.

• • •

Po této zkušenosti ve Vatikánu mě už talent Matky Terezy prosadit se sotva mohl překvapit na jiných místech či za jiných okolností, jako například při druhé návštěvě papeže Jana Pavla II. v Polsku. Matka Tereza byla už dva dny ve Varšavě, její sestry se v Zaborowě připravovaly na řeholní sliby v jejím noviciátu pro Východ. Když dopoledne Matka Tereza přijala od sester sliby, ukázala jim své pozvání na setkání řeholníků s papežem. V její interpretaci to znamenalo: „Byla pozvána ona, a tak jsme byli pozváni všichni!“ „My“, to byla Matka Tereza, jejích osmnáct nových sester a otec Leo.

Jeli jsme tedy společně do Varšavy a zamířili k bočnímu vchodu, který nám doporučil jeden náš polský spolupracovník. Tlačénice tu byla opravdu menší, přesně jak říkal ten spolupracovník. Nevýhodou ovšem bylo, že nám stálo v cestě ohrazení. Matka Tereza vydala instrukce, abychom ohrazení nadzvedli. „Kvůli mně ho není potřeba zvedat tak vysoko, beztak jsem moc malá.“

Vtom ohrazení podlezla a za ní osmnáct sester i otec Leo. S pozvánkou ve zdvižené ruce běžela před námi jako lasička a zamířila rovnou ke kostelu. Bezpečnostní složky u vchodu,

samozřejmě, poznaly malou řeholnici, která tam mávala bílou čestnou vstupenkou. „Pojďte, pojdte všichni dovnitř!“ volala na nás, přičemž se krátce otočila.

Museli jsme tak vcházet hlavními dveřmi, zatímco všichni ostatní hosté už seděli na svých místech a čekali na papeže. Matka Tereza odhodlaně kráčela dopředu po červeném koberci, který byl položen pro papeže, demonstrativně držíc pozvánku ve výšce a následována osmnácti sestrami i otcem Leem. Došla tak až ke svému – je třeba zdůraznit, že ke svému – místu v první řadě.

Jakmile tam přišla, pozdravila jednoho velmi důstojného monsignora: ano, tady v první řadě je její místo! Matka Tereza se však otočila ke mně: „Otče, otče, pojd' rychle, tady máš místo, sedni si sem!“

Monsignor chtěl odporovat: „Ne, Matko Terezo...“

Dál se však nedostal: „Ne, tady bude sedět otec.“

Monsignor byl zjevně podrážděný a nevěděl, co si s Matkou Terezou a jejími osmnácti sestrami počít. To však dlouho jeho problém nebyl, protože Matka Tereza to vzala do vlastních rukou. Monsignor sotva zakoktal: „Kde se sestry posadí? Nemůžou tu zůstat.“

Matka Tereza však dostala nápad: „To je jednoduché. Čtyři sestry pod televizní osvětlení, čtyři sestry na druhou stranu, tři sestry sem a ty ostatní si sednou dopředu na zem.“

Matka Tereza si sedla s poslední skupinkou sester na zem. To ale monsignora už dopálilo: „Ne, Matko Terezo, to nejde!“ Prý to všechno neodpovídá protokolu.

Úplně zblízka jsem pozoroval, jak se situace vyostřovala. Já jsem zatím seděl, poslušný příkazu Matky Terezy, v první řadě. V tom okamžiku vešel papež a zamířil přímo k Matce Tereze. Vstala a představila mu všechny mladé sestry, které právě složily sliby. Svatý otec byl zjevně potěšen, že je tu vidí. A o tom rozčileném monsignorovi jsem už nikdy víc neslyšel.

3. KAPITOLA

Jak si objednat světce

Příští rok – opět při ranní mši v papežově domácí kapli, tentokrát jsem ale byl ohlášen – jsem se stal svědkem toho, jakou úctu a hluboký respekt vůči sobě měli Matka Tereza a Jan Pavel II., tito dva velikáni církve, které můžeme považovat i za velké osobnosti současných dějin. Prozrazoval to už samotný způsob, jakým se pozdravili: Matka Tereza sepjala ruce na hrudi, jak je to typické u Indů; Jan Pavel II. ji srdečně objal. Tehdy mě udivovalo – stejně jako při každé další příležitosti –, že si vyměnili jen pár slov. Přešli rovnou k věci a nediskutovali o tom, co přímo nesouviselo s aktuální záležitostí. Jako lidé, kteří se důvěrně znají, nepotřebovali nepodstatné úsměvy a rozhovory ani žádnou etiketu.

Po srdečném pozdravu přešla Matka Tereza hned ke své záležitosti: „Svatý otče, potřebujeme nějakého světce pro naše nemocné malomocenství!“ Na protiotázku, koho pro tento „úkol“ má na mysli, Matka Tereza jmenovala otce Damiána de Veuster, misionáře narozeného v roce 1840 v Belgii, který žil mezi malomocnými na Havajských ostrovech a staral se o ně, dokud sám na tuto chorobu nezemřel. Jeho občanské jméno bylo Josef, jako sedmé dítě rolnické rodiny pracoval nejprve na hospodářství rodičů, pak jako dvacetiletý vstoupil v Lovani do Kongregace Nejsvětějších srdcí Pána Ježíše a Panny Marie a přijal řeholní jméno Damián. V roce 1874 odešel na ostrov Molo-kai, aby se tam staral o malomocné, kteří museli žít vyloučení ze společnosti a bez lékařské péče. V roce 1885 i jemu diagnostikovali malomocenství, v roce 1889 zemřel.

„Znáte ho, Svatý otče?“ zeptala se Matka Tereza.

Papež přikývl a Matka Tereza už věřila, že dosáhla svého cíle: „Proč tedy ještě čekat? Kdy ho prohlásíte za svatého?“

Avšak ještě než mohlo dojít ke svatořečení, bylo třeba vyřešit jeden velký problém: otec Damián neudělal dosud žádný uznávaný zázrak, který je podle církevního práva k blahořečení nebo svatořečení nutný.

Svatý otec už velmi dobře znal Matku Terezu, než aby se s ní pouštěl do delší diskuse. Místo toho ji osobně pověřil, aby si o tom popovídala s prefektem Kongregace pro blahořečení a svatořečení, kardinálem Pietrem Palazzinim. Matka Tereza se nenechala dlouho prosit.

Ještě rychlejší však byl kardinál Palazzini, kterého Svatý otec už zřejmě informoval. Hned druhý den ráno ve čtvrt na sedm zaklepal na bránu San Gregoria, mateřského domu Misionářek lásky v Římě. Zde bydlela Matka Tereza, když se zdržovala v Římě. Kardinál Palazzini byl hubený a stejně malý jako Matka Tereza. Jeho oči prozrazovaly humor a bystrost. Ve Vatikánu byl známý – a někdy i obávaný – pro své vynikající teologické vzdělání a odborné znalosti z církevního práva. Už roky byl prefektem Kongregace pro blahořečení a svatořečení a jistě také vynikajícím poradcem papeže.

„Matko Terezo, poslal mě k vám Svatý otec. Co pro vás mohu udělat?“ zněly první kardinálovy věty, které jsem musel přeložit. „Eminence, potřebujeme světce pro naše malomocné pacienty,“ zopakovala Matka Tereza větu, se kterou se obrátila i na Svatého otce, když po něm žádala nového světce.

„Kdože by jím měl být?“ chtěl vědět kardinál.

„Otec Damián de Veuster. Znáte ho?“

„Ano, Matko Terezo. Ale jak víte, má to jeden malý háček; ještě neudělal žádný zázrak. A to je přece pro svatořečení nezbytné.“

„Asi je to tak,“ prohlásila Matka Tereza, „ale v Písmu svatém je psáno...“ a už překvapenému kardinálovi držela před očima

otevřenou Bibli – Janovo evangelium, 15. kapitolu, 13. verš – a četla: ‘Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo za své přátele položí svůj život.’ Vždyť přesně to otec Damián udělal. Tady je přece svatořečení v Bibli, tak na co ještě čekat?“

Vyložila na stůl svůj nejsilnější argument a čekala, zda se „kořist“ chytí. Avšak tak jednoduše její plán zase vyjít neměl.

Kardinál Palazzini se zhluboka nadechl a vytáhl svůj trumf: „Máte pravdu, Matko Terezo. Ale víte, už čtyři sta let máme tradici, která ke svatořečení vyžaduje tři uznané zázraky. A otec Damián dosud neudělal ani jediný!“ Odpověděla plná nadšení: „Ano, to by přece byla dobrá příležitost tuto tradici změnit!“ Opět plný zásah! Úspěch se zdál být už na dosah. „Bible má přece přednost před církevním právem!“ doplnila na zakončení diskuse.

Kardinál se však stejně laskavě jako vychytrale usmál a prohlásil: „Matko Terezo, máte naprosto pravdu, ale nemyslíte, že by bylo mnohem jednodušší poprosit dobrotivého Boha o zázrak než měnit naši čtyřsetletou tradici?“

Ano, to bylo jedinkrát, kdy jsem viděl Matku Terezu neschopnou slova a odpovědi.

Po chvíli navrhl: „Well, then let's pray!“ (Dobře, tak se budeme modlit!) Bystrý kardinál z Itálie si udržel převahu.

• • •

Aby kardinál Matku Terezu nenechal na holičkách a aby jí ukázal, že vykonané přípravné práce ke svatořečení mají obrovský význam a byly ukončeny už před lety, pozval ji na návštěvu do archivu kongregace. Tam jí ukázal hory spisů, které byly shromážděny k blahořečení otce Damiána.

„Který svazek k blahořečení otce Damiána je nejdůležitější?“ informovala se Matka Tereza už asi potřetí se zdánlivě velkým zájmem o stovky tlustých knih.

Všichni spolupracovníci kongregace se seběhli, když se do- slechli, že v domě je Matka Tereza. Kardinál vzácnému hostu trpělivě a se zjevnou hrdostí vysvětloval dlouhé řady dokumen- tů a knih v archivu a komplexnost procesu svatořečení.

Na opětovně položenou otázku Matky Terezy, který svazek je k blahořečení či svatořečení otce Damiána vlastně nejdůleži- tější, kardinál Palazzini poslal jednoho zaměstnance, ten vylezl na žebřík a přišel se starou, určitě už desítky let zaprášenou, těžkou, tlustou knihou vázanou v kůži. Když ji položil na velký dubový stůl, vzneslo se mračno prachu a ukázalo význam ono- ho svazku.

„Tak to je opravdu nejdůležitější svazek ke svatořečení otce Damiána?“ chtěla mít Matka Tereza jistotu.

„Ano, Matko Terezo, protože v tom svazku...“

Kardinál se užuž chystal k dalšímu vysvětlování, ale ještě ani nedokončil první větu, když Matka Tereza sáhla hluboko do své šedomodré tašky a vytáhla malou zázračnou medailku a le- picí pásku. Medailku připevnila na přední stranu těžkého svaz- ku, přerušila kardinálův výklad a řekla: „Tak, to nejdůležitější jsme už udělali, můžeme jít!“ A zaraženého kardinála a jeho spolupracovníky tam nechala.

Kdo tedy nakonec „vyhrál“? Boží dobrota nechala vyhrát obě velké osobnosti. Zázrak vyprošený Matkou Terezou se udál tro- chu později. Zároveň nová úprava týkající se procesů blahoře- čení snížila potřebný počet zázraků ze tří na jeden.

Otce Damiána de Veuster (1840–1889), který působil na ost- rově Molokai mezi malomocnými a po čtyřletém utrpení sám na tuto chorobu zemřel, prohlásil za blahoslaveného papež Jan Pavel II. v Bruselu 4. června 1995 za přítomnosti Matky Terezy. Byla přešťastná, že má pro malomocné pacienty světce, který byl jedním z nich a ke kterému se mohou ve svém utrpení s dů- věrou utíkat. Svatořečení tohoto belgického misionáře vykonal papež Benedikt XVI. dne 11. října 2009 na náměstí svatého Pet- ra v Římě.

Proč Matka Tereza kladla takový důraz na světce pro malomocné, se dá snadno vysvětlit. Malomocní byli už od starověku izolováni od společnosti, dokonce i od nejbližších příbuzných. Museli žít jako odvržení daleko od osídlených oblastí, protože lidé se báli nákazy. Tak jako jednou svatý František objal malomocného, i Matka Tereza chtěla těmto ubohým lidem darovat blízkost a něhu, zvlášť když většina nemocných malomocnostím žije v Indii. V roce 1957 přijala prvního pacienta postiženého touto chorobou. Ještě v téže roce dala vyškolit první sestry v ošetřování malomocných. V malomocných viděla „obzvlášť milované Boží děti“, které mají svým utrpením účast na utrpení Kristově.

Zanedlouho Matka Tereza založila mobilní ambulance na zásobování a ošetřování malomocných, jakož i stacionární centra pro nejtěžší případy. Papamobil, který v Bombaji na eucharistickém kongresu používal papež Pavel VI. a který na závěr daroval Matce Tereze, prodala v dražbě, čímž financovala celou vesnici malomocných. V roce 1959 založila velké středisko pro malomocné, později tři sta kilometrů od Kalkaty vesnici, ve které malomocní pracovali pod vedením Misionářek lásky v dílnách, věnovali se chovu slepic a měli zde vlastní samosprávu. Nazvala ji Shanti Nagar (Místo míru).

4. KAPITOLA

Druhé povolání Matky Terezy

Abychom plně pochopili zvláštní náklonnost Matky Terezy k nejchudším z chudých, musíme vědět o jejím nejdůležitějším zážitku týkajícím se povolání. V roce 1928 vstoupila k loretánským sestrám v Dublinu, aby odešla jako misionářka do Indie. Začátkem roku 1929 nastoupila do noviciátu v Dárdžilingu na severu Indie. Město leží v nadmořské výšce dva tisíce metrů na úpatí Himálaje. V roce 1931 složila Matka Tereza časné a v roce 1937 věčné sliby. Určitě se snažila o život svatosti a dělala pro to vše potřebné, ale 10. září 1946 cestou vlakem na každoroční duchovní cvičení měla přelomový zážitek.

Stalo se to takto: Matka Tereza se opět vydala do Dárdžilingu v Západním Bengálsku, kde absolvovala noviciát. Už v Kalkatě cestou na nádraží viděla nesčetné množství chudých, protože po nedávném povstání široké vrstvy obyvatelstva upadly do nepopsatelné bídý. Na každé stanici, ve které přeplněný vlak zastavil, bylo vidět důsledky nepokojů: davy lidí v bídě.

Během dlouhé jízdy vlakem ve svém srdci jasně slyšela Ježíšovo slovo: „Žízním.“ Slyšela ho velmi intenzivně a v srdci pocítila, že Bůh ji nesmírně miluje. Později napsala: „Je to poprvé, kdy je obzvlášť hlášána Ježíšova žízeň.“ (This is the first time that the thirst of Jesus is being proclaimed.) Slovo „žízním“ je v Janově evangeliu předposledním slovem, které Ježíš vyslovil před svou smrtí na kříži: „Potom Ježíš s vědomím, že je už všechno dokonáno a aby se splnilo Písmo, řekl: ‘Žízním’“ (Jan 19,28).

Právě tehdy Matka Tereza poznala skutečné jádro svého povolání. Deset dní exercicií v Dárdžilingu využila k tomu, aby pře-

mýšlela o tomto poznání, přesněji řečeno o poselství, které přijala od Ježíše. Když se vrátila do Kalkaty, byla přesvědčena, že její život se teď změní. Rozhodla se, že bude sloužit Ježíši v nejchudších z chudých. A chtěla se s ním ztotožnit životem v úplné chudobě. Rozhodla se vést život chudé mezi chudými, nic nevlastnit a zcela důvěřovat Boží prozřetelnosti a Božímu vedení.

Rozhodnutí opustit loretánské sestry po osmnácti letech nebylo snadné. A ani na okamžik pro ni nepřipadalo v úvahu, že by tento krok, který poznala jako Ježíšovu vůli, učinila proti církevním autoritám nebo bez jejich souhlasu. Obrátila se na svou představenou, vícekrát hovořila s Ferdinandem Périierem, kalkatským arcibiskupem, a písemně svoje přání – následovat Ježíšův příkaz – zdůvodnila své generální představené v Dublinu.

Dne 2. dubna 1948 papež Pius XII. v odpovědi na žádost arcibiskupa Périiera udělil Matce Tereze povolení žít jako řeholní sestra mimo klášter. Stále ji však vázala poslušnost vůči arcibiskupovi a dodržování řehole její kongregace.

Dne 16. srpna 1948 vysvlékla řeholní roucho loretánských sester a odešla z kláštera. Žačky si pro ni nacvičily píseň na rozloučenou. Matka Tereza odcházela s kufrem a taškou k bráně, uprostřed stovek žaček se však zastavila. Děvčata začala zpívat, postupně však jedna po druhé začala vzlykat. Za několik minut dívky tak kvílely, že musely přestat zpívat. Matka Tereza se sklonila, vzala si zavazadlo – a odešla bránou rovnou do slumu vedle. Ani jednou se neotočila. Definitivně za sebou zavřela klášterní bránu, aby žila své povolání mezi nejchudšími z chudých. Bylo to v den po slavnosti Nanebevzetí Panny Marie.

• • •

Především prostřednictvím dětí – Matka Tereza byla vynikající pedagog – venku na ulicích Kalkaty našla přístup k lidem v nouzi, k lidem bez přístřeší, k nemocným, k umírajícím,